

С.О. Стрікалова

студентка

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпро, Україна

В.М. Дядя

старший викладач кафедри романської філології

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпро, Україна

СПАНГЛІШ ЯК РІЗНОВИД МУЛЬТИЛІНГВІЗМУ

Анотація. Робота присвячена мультилінгвальному феномену «спангліш». Спангліш (*Spanglish*) – це порівняно нове явище, що виникло у суспільстві наприкінці XIX – на початку XX ст. на прикордонній території між Мексикою та США. Головна мета статті – виявлення лексичних та граматичних особливостей спанглішу, а також дослідження культури носіїв спанглішу та їхня самоідентифікація.

Ключові слова: спангліш, іспанська мова, англійська мова, мультилінгвізм, мультикультуралізм.

Мультилінгвізм – одне із найпоширеніших явищ нашого сторіччя, що базується на мультикультуралізмі. Обидва феномени виникли в світі завдяки імміграції та розширенню світових кордонів.

Різновидом мультилінгвізму є спангліш, поширений здебільшого на території Сполучених Штатів Америки, де відбулося злиття латиноамериканської та американської культур. Але через мішану сутність спангліш отримав дуже суперечливі відгуки дослідників: одні вважали його руйнівником чистоти англійської та іспанської мов, а інші – способом самовираження вагомій частини населення США. Назва є збірною для великої кількості змішаних мов мексикансько-американського прикордоння, які поєднують у собі риси англійської та іспанської мов у найрізноманітніших комбінаціях, залежно від близькості до кордону, індивідуальних особливостей носія тощо.

Загалом феномен «спангліш», що розвивається дедалі швидше, є наслідком імміграції. Історично склалося так, що латиноамериканські іммігранти робили все можливе для того, щоб асимілюватися на території США, але при цьому не мали змоги остаточно позбутися своїх звичок та своєї мови. Так вони почали розмовляти своєрідною мішаною мовою, використовуючи одночасно англійські й іспанські слова, граматику обох мов тощо.

Проте спангліш – це не просто жаргон, що виник на базі помилок, яких припускалися іммігранти, намагаючись вивчити англійську. На думку експертів, спангліш – це частина культури іспаномовного населення США.

Ілан Ставанс, родоначальник наукового аналізу спанглішу, який зайшов так далеко, що опублікував словник спанглішу, а також надзвичайно спірний переклад «Дон Кіхота» спанглішем, визначає його як «словесне зіткнення між англо- та іспаноцивілізаціями» [6].

Насправді ж, ця мова більш схожа на модифіковану іспанську з додаванням англійських слів та фраз. Спангліш має дві статі, множина твориться за правилами іспанської, дієслова мають відмінки, навіть якщо й мають англійські корені, і майже все вимовляється за правилами іспанської фонетики. Наприклад, фраза «Me regalas an apple, please?» побудована на іспанський манер зі вставленими англійськими словами.

Крім того, структуру спанглішу, по суті, можна поділити на три підрозділи:

- 1) адаптація лексичних одиниць або фразових складових частин однієї мови до іншої на фонологічному, морфологічному та/або морфо-фонологічному рівні;
- 2) адаптація деяких лексичних елементів або фразових компонентів однієї мови до іншої семантично;
- 3) явище кодового перемикання або об'єднання двох мов на рівні синтаксису.

Що мається на увазі під морфологічними пристосуваннями? Доцільно зазначити, що об'єднання двох мов, як у випадку спанглішу, характеризується певним рівнем складності, де певні мовні адаптації не можуть

бути взаємовиключними. Тобто морфологічні адаптації можуть тягнути за собою фонологічні адаптації і навпаки, а також одна й та сама адаптація може одночасно виступати як фонологічною, так і морфологічною.

Розглянемо появу нових дієслів у лексиконі спанглішу як приклад обох морфологічних адаптацій і підлегле природі неявних правил утворення спанглішу. Іспанські інфінітиви бувають трьох видів. Іспанська мова, на відміну від англійської, має морфологічні інфінітиви, які складаються зі словесного кореня і будь-якої з трьох інфінітивних морфем: 1) **-ar**, 2) **-er**, 3) **-ir**.

Дієслова, які закінчуються на **-ar**, належать до першого сполучення. Ці дієслова не тільки є найпоширенішими в іспанській мові, а й включають тільки активну інфінітивну категорію в сучасній іспанській. Тобто ця категорія є єдиною, що може допускати нові, «неперевірені» дієслова. Насправді більшість нових дієслів у спангліші походять з англійської мови, але за допомогою додавання особливого «іспанського» закінчення мають подібний вигляд: *telefonear* (зателефонувати), *lunchear* (обідати), *chequear* (перевірити), *watchear* (дивитися), *parquear* (припаркуватися) тощо.

Як можна бачити в разі *lunchear*, чийм іспанським еквівалентом є *almorzar*, це дієслово сформувалося шляхом запозичення англійського слова *lunch* та додаванням іспанського закінчення до дієслів першого сполучення. Тобто нове слово сформувалося за допомогою фонологічної і морфологічної адаптації.

Мовний контакт буде логічно залежати від адаптації лексичних одиниць або маніпуляцій із вже наявними лексичними одиницями. Слова, що змінюються фонетично та морфологічно, при цьому зберігатимуть свої семантичні значення.

Часто, коли відбувається запозичення цього типу, це також передбачає фонологічні зрушення, а також морфологічну реорганізацію слів, щоб відповідати в межах парадигм іншої мови.

Наприклад, *tener un buen tiempo* замість *pasarlo bien* (to have a good time) або *parquear* замість *estacionar* (to park) [4]. Іншими популярними прикладами слугують *viaje redondo* замість *viaje de ida y vuelta* (round trip) та *voy a ordenar la comida* замість *voy a pedir la comida* (I'll order food) [5].

Крім того, зазначимо інші типи семантичних пристосувань – як розширення смислового поля вже наявних іспанських слів, так і їхню заміну. Часто це стосується так званих «помилкових друзів». Наприклад, *realizar* спанглішем може означати як «виконати», виключне значення в іспанській мові, так і «зрозуміти» (англійський варіант), що насправді перекладається іспанською як *darse cuenta*.

Крім того, прикметник “*sensible*” може означати або “*sensitive*” («чутливий»; іспанська версія перекладу), або “*razonable*” («розумний»; англійська версія перекладу). Приклади цих типів є у великій кількості. Крім того, лексичні елементи також різняться залежно від регіону, збільшуючи кількість спангліш-діалектів. Дійсно, Ставанс стверджує, що «немає одного спанглішу, їх багато» і «жаргон американців кубинського походження відрізняється від <...> мексиканського спанглішу» [6].

На додаток до лексичних адаптацій і локалізмів, які призводять до діалектичної різниці, спангліш також тягне за собою перемикування кодів. Це явище визначено Майерс-Скоттон як «вибір білінгвами або мультілінгвами форм із різноманіття в висловлюваннях різних мов під час однієї розмови» або, простіше кажучи, «розмова кількома мовами» [3]. Перемикування кодів має першорядне значення в спангліші. Це чергування іспанської та англійської мов призвело до того, що багато критиків вважають спангліш помилковим та неструктурованим явищем.

На відміну від цього, лінгвісти, як-от Белазі і його співавтори (1994), МакСвон (1999; 2000), Майерс-Скоттон (1993), Санкофф і Поплак (1981), Зентелла (1997) показали, що перемикування кодів є дуже складним і структурованим випадком у складі соціолінгвістичних стратегій, який обволікає синтаксичну систему з дуже реальними обмеженнями.

Насправді, мовна спільність стверджує, що перемикування кодів не є лише правилом, що регулюється природною людською мовою, а й знаком того, що людина дійсно володіє двома мовами. Численні вчені посилалися на наявність формальних правил і обмежень, помічених у перемикуванні кодів, незалежно від двох (або більше) мов, якими володіє мовець.

Як зазначає Зентелла, уявлення про те, що іспано-англійське перемикування кодів є безсистемним нагромадження двох мов, було спростовано багатьма аналізами, головним чином Пфафом, МакКлором, Поплаком, Липським, Альваресом та ін. Ці дослідники показали, що кодове перемикування відбувається неодноразово в певні моменти в розмові і, навпаки, не може мати місце в інших специфічних стиках у мові [6].

«Формальна граматики для коду перемикування» Сандкофа і Поплака, мабуть, є одним із найбільш широко відомих досліджень у зв'язку з цим явищем. Тут стверджується, що переключення дійсно може мати місце в будь-якій точці в межах певного дискурсу, не пошкоджуючи при цьому вільних морфем (обмеження вільної морфеми, *Free Morpheme Constraint*). Це обмеження дійсно витримало випробування часом

і пояснює, чому такі приклади не є вірними: “*Estamos speakando*” (“[We] are speaking”); “*Al salir, vi que mis primos pequeños se estaban fightiendo*” (“Upon leaving, I saw that my little cousins were fighting”) [3].

У разі еквівалентного обмеження (*The Equivalence Constraint*) коди перемикаються лише у тих місцях, де поверхневі структури мапи обох мов накладаються одна на одну. Це пояснює, чому такі перемикування, як “I told *le la verdad*”, “*Le I told la verdad*”, “Him/to him *dije la verdad*”, “*Dije him/to him la verdad*” (“I told him the truth”), є неприпустимим.

Проте варто також зазначити, що це обмеження має виключення. Наступні варіанти перемикування кодів є припустимими, незважаючи на те, що не відповідають еквівалентності: “*Mis amigos han done their homework early today*” (My friends have done their homework early today); “Your sister had *hecho la compra ya cuando tu llamaste*” (“Your sister had already done shopping when you called”).

Інші дослідники пропонують альтернативні підходи до розгляду автономної структури переключення коду. Ґрунтуючись на попередніх роботах, Беланзі та соавтори запропонували ще одне обмеження, що називається *Functional Head Constraint*, який передбачає, що перемикування кодів не може відбутися між головними членами речення і його доповненнями. Це може здатися проблематичним, з огляду на граматичну структуру іспанської мови [2].

Відповідно до *Functional Head Constraint*, наведені нижче речення не є вірними, тому що відносний займенник виражено іспанською мовою, в той час як інша частина фрази – англійською: “*Las razones por las que we love to code-switch are many*”; “*Pensaba que Lucía always had money*”. Тим не менш, вони не тільки є прийнятними, але й дуже поширеними. Тож, питання переключення кодів потребувало іншої відповіді.

Майерс-Скоттон запропонувала модель аналізу «*Matrix Language*», де виділяються два різних обмеження, відомих як *System Morpheme Principle* (принцип системної морфеми) та *Morpheme Order Principle* (принцип порядку морфем), які разом підкреслюють важливість ML і те, що всі синтаксично відповідні системи морфем та їх порядок мають належати до системи ML або не порушувати її. Згідно з Майерс-Скоттон, ML визначається «критерієм, що базується на частоті», що підтверджує, що ML – це мова, морфеми якої мовець використовує частіше, і «ML може змінитися з часом або навіть під час розмови» [4].

Спіраючись на все вищезазначене, варто зауважити, що одноставного консенсусу щодо точного способу обліку всіх допустимих кодових перемикувань може не бути. Проте зрозуміло, що будь-яке кодове перемикування контролюється певними обмеженнями. Звичайно, саме існування цих обмежень передбачає формальний і структурний компонент коду перемикування.

По суті, перемикування коду не розподіляється випадковим чином у реченні, а відбувається в його певних точках. Саме тому аргумент, що спангліш є неструктурованим і безсистемним, тут спростовується. Феномен перемикування кодів робить цю «мову» не лише структурованою, але, що більш важливо, виступає ознакою двомовної компетенції, що дає змогу особливій групі людей вибрати ту чи іншу мову, щоб збільшити ефективність комунікації.

Спангліш та ідентифікація. І. Ставанс стверджує, що спангліш – це «не просто випадковий набір слів <...> це мова, що має свій власний морфосинтаксис» [6]. Це використання двомовних адаптацій слугує не тільки як творення особистості, а й цілої спільноти. У своїй основній функції мова виражає особистість, а особистість не існує без мови.

Більшість стверджує, що ніхто не може бути по-справжньому китайцем, повністю ідентифікуючи себе як китаєць, при цьому не говорячи китайською, або французом, не знаючи французької, мексиканцем, не володіючи іспанською.

Саме тому назва країни та народу часто збігається з назвою мови, з якою їх асоціюють. Р. Авіла говорить: «Особистість нації, що розуміється як етнічна група, має за фундаментальний атрибут, без сумніву, мову, що там вивчається» [1]. Набагато менше назва країни не збігається із назвою мови, що там використовується. Так, наприклад, іспанською говорять у вісімнадцяти країнах Латинської Америки (Мексика, Аргентина, Уругвай, Парагвай, Колумбія тощо), французькою говорить Гаїті, португальською – Бразилія. Навіть назва США та Австралії не збігається із назвою мови – англійської. До того ж, на території США дуже часто можна почути іспанську. Бюро перепису населення Сполучених Штатів, знаючи про цю проблему, було змушене змінити термінологію для питань раси тих людей, хто говорить іспанською мовою в Сполучених Штатах, починаючи від «латино», «латиноамериканець», «мексиканець», «пуерторіканець» тощо.

Не дивно, що терміном «спангліш» також можуть позначати людей, що говорять цією «мовою». Сам термін об'єднує дві мови, іспанську та англійську і, як наслідок, дві культури. «Спангліш» – це народ. І він так само реальний, як і 25 мільйонів мексикано-американців, що живуть у Каліфорнії.

З цієї причини Моралес назвав свою книгу про іспаномовних людей, що живуть у Сполучених Штатах, «Життя в Спангліші» [3]. І. Ставанс повторює, що поділ іспанської та англійської більше не властивий латиноамериканським людям, що живуть у США. Вони почуваються іншими. І цим «іншим Я» є спангліш. Такі люди живуть буквально між двома світами. Крім того, в пошуках самоідентифікації люди часто почуваються «поділеними зсередини». Таким чином, ми можемо припустити, що людина, яка в буквальному сенсі живе між двома культурами, як і в разі багатьох американців латинського походження, зіткнеться з ще більшим поділом всередині себе, оскільки вона шукатиме двокультурну ідентичність. Цій новій ідентичності, джерелу культурної сили і виживання, потрібна нова мова, і ця мова – спангліш [3].

У сфері соціології і антропології для опису стану мексиканських мігрантів у Сполучених Штатах часто використовується термін «транснаціоналізм». Поки вчені сперечаються про те, що термін «транснаціоналізм» дійсно означає, варто проаналізувати два корені, що він містить. «Транс» означає «між» або «всередині», «націоналізм» означає приналежність до нації, таким чином, коротко описуючи ситуацію мексиканських мігрантів і наступних мексиканських-американських поколінь, що живуть між двох культур і, як наслідок, володіють двома мовами.

Навіть проста людина без досвіду в лінгвістиці, антропології, соціології може передбачити, що великий і тривалий контакт двох культур, ймовірно, призведе до зміни мови. Коли перше покоління іммігрантів прибуває до США, ці люди здобувають свою другу ідентичність та при цьому намагаються зберегти свою першу ідентичність і свою мову. Наступне покоління вже не відчуває себе настільки прив'язаним до культури їхніх батьків, та разом із цим воно ще не є повністю асимільованим. З одного боку, вони вже втратили стійкий зв'язок із латиноамериканським світом, з іншого – ще не здобули достатньо прав для того, щоб називатися справжніми американцями.

Ця взаємодія культур і боротьби з ідентичністю знаходить своє відображення у використанні мови і призводить до змішування іспанської та англійської мов, що цілком можливо, є єдиним способом перевірити лінгвістично досвід життя іммігрантів у Сполучених Штатах.

Таким чином, було доведено, що, незважаючи на свою хаотичність та «помилковість», як кажуть деякі дослідники, спангліш має свою структуру та деякі граматичні «правила».

Немає жодного сумніву в тому, що спангліш продовжуватиме розвиватися, задовольняючи потреби іммігрантів у США. Можливо, мине не дуже багато часу, перш ніж спангліш переросте із простого жаргону у повноцінну мову.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ávila R. *Lenguas, medios, identidades: el español y su espacio en la aldea global. Ensayos de lengua y pedagogia* / G. Perissinotto (ed.). Trillas, 2003. P. 39–50.
2. Llombart A. Do you habla Spanglish? *Especulo*. 2003. № 23(1). P. 1–6.
3. Myers-Scotton C. *Dueling Languages: grammatical structure in codeswitching*. Oxford : Clarendon Press, 1993. P. 26–39.
4. Sánchez M.S. Algunas reflexiones de un vaje por el spanglish y el espanol de Latinoamerica. *Cuadernos Cervantes de la Lengua Española*. 2001. № 32(7). P. 10–11.
5. Stavans I. My love affair with Spanglish. *Lives in Translation: bilingual writers identity and creativity* / I. De Courtivorn (ed.) México, 2003. P. 46–129.
6. Sankoff D.A formal grammar for code-switching. *Linguistic Research*. 1981. № 14(1). P. 3–43.
7. Zentella A.C. *Growing up Bilingual*. Massachusetts: Blackwell Publishers. Oxford, 1997. P. 25–34.

С.А. Стрикалова, В.Н. Дядя. Спанглиш как разновидность мультилингвизма. – Статья.

Аннотация. Работа посвящена мультилингвальному феномену «спанглиш». Спанглиш (Spanglish) – это относительно новое явление, возникшее в обществе в конце XIX – начале XX века на пограничной территории между Мексикой и США. Главная цель статьи – выявление лексических и грамматических особенностей спанглиша, а также исследование культуры носителей спанглиша и их самоидентификация.

Ключевые слова: спанглиш, испанский язык, английский язык, мультилингвизм, мультикультурализм.

S. Strikalova, V. Dyadya. Spanglish as a variety of multilingualism. – Article.

Summary. This work is devoted to the multilingual phenomenon of Spanglish. Spanglish is a relatively new phenomenon that emerged in the society at the end of the 19th – beginning of the 20th century in the border area between Mexico and the USA. The main purpose of the article is to identify the lexical and grammatical features of Spanglish, as well as to study the culture of Spanglish language speakers and their self-identification.

Key words: Spanglish, Spanish, English, multilingualism, multiculturalism.